

REVISTA DE DREPTUL FAMILIEI

1/2022

UNIVERSUL JURIDIC

EDITORIAL

Constantin Necula, <i>Familia – de la sacru în ideologic</i>	21
--	----

STUDII

Ángel Acedo Penco, <i>La custodia compartida de los hijos menores tras la separación y el divorcio: implantación, avatares legislativos y evolución jurisprudencial de los aspectos fundamentales del régimen vigente en España</i> [<i>Custodia comună a copiilor minori după separare și divorț: punerea în aplicare, modificări legislative și evoluția jurisprudențială a aspectelor fundamentale ale regimului în vigoare în Spania</i>]	27
Flavius Antoniu Baias, Flavius Alexandru Boar, <i>Lichidarea regimului matrimonial. Incidenta simulației. Practică notarială</i>	49
Oana-Elena Buzincu, Gabriel Tudoroaia, <i>O analiză jurisprudențială a obligației de întreținere a copilului dintr-o dublă perspectivă – civilă și penală</i>	133
Cristiana-Mihaela Crăciunescu, <i>Câteva considerații privind ocrotirea minorului în perspectiva Proiectului de modificare a Codului civil</i>	165
Mădălina Dinu, <i>Considerații teoretice și practice asupra prestației compensatorii în procedura divorțului</i>	182
Dóris Ghilardi, Gabriela Jacinto Barbosa, Helena Sanseverino Dillenburg, <i>Unión de hecho en Brasil, Argentina y Uruguay: apuntes bajo los aspectos convergentes, divergentes y dilemas de regulación</i> [<i>Conviețuirea faptică în Brazilia, Argentina și Uruguay: note privind aspectele convergente, aspectele divergente și dilemele de reglementare</i>]	197
Cristian Mareș, <i>Considerații privind obligația legală de întreținere dintre părinți și copii</i>	221
Bogdan Dumitru Moloman, <i>Aspecte privind evoluția autorității părintești. (I) Noțiune și principii</i>	240
Ioan Ilieș Neamț, <i>A fost de bunăvoie și nesilit de nimeni, dar m-am înșelat. Despre divorțul din culpă și culpa din divorț. Partea a II-a</i>	295
Leonardo B. Pérez Gallardo, <i>Claves para entender la institución de heredero o la atribución de legado bajo la condición de cuidar o asistir al testador o a sus familiares más cercanos: a propósito de la reforma al Código civil cubano</i> [<i>Componente esențiale pentru a înțelege instituirea moștenitorului sau atribuirea legatului sub condiția îngrijirii ori asistării testatorului sau a rudelor sale cele mai apropiate: cu privire la reforma Codului civil cubanez</i>]	327
Flávio Tartuce, <i>Fundamentos do direito das sucessões em outros sistemas e no Brasil</i> [<i>Principii de drept succesoral în alte sisteme și în Brazilia</i>]	360
Alexandru Radu Togan, <i>„Pactul de familie” – Alegerea regimului matrimonial și modalitatea de implementare a regulilor patrimoniale aplicabile căsătoriei</i>	382
Anca-Magda Voiculescu, <i>Riscul grav. Excepție de la principiul înapoierii în cazul răpirilor internaționale de minori</i>	402

<i>Regulator de competență în materia ordonanței președințiale (Ioana-Anamaria Filote-Iovu)</i>	443
<i>Cooperare judiciară în materie civilă. Regulamentul (CE) nr. 2201/2003. Competența de a soluționa o cerere de divorț. Articolul 3 alineatul (1) litera (a). Noțiunea de „reședință obișnuită” a reclamantului (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	457
<i>Rectificarea actelor de stare civilă. Competența materială procesuală de soluționare în primă instanță (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	470
<i>Obligația legală de întreținere a descendentului aflat în continuarea studiilor. Conduita ireverențioasă a descendentului. Criterii de analiză a nevoilor creditorului (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	482
<i>Instituirea curatelei speciale în vederea acceptării unei succesiuni de către un alienat mintal. Competență (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	486
<i>Exercitarea autorității părintești în mod exclusiv. Condiții (I). Dreptul de a avea legături personale cu copilul (II) (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	491
<i>Principiul interesului superior al copilului. Rolul părinților în evoluția copilului de azi spre adultul de mâine (I). Competența instanței judecătorești în stabilirea sarcinilor unui psiholog (II) (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	496
<i>Locuința alternantă a copilului după divorțul părinților. Efecte negative asupra copilului (I). Obligația de întreținere (II) (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	503
<i>Neconstituționalitate. Legea pentru modificarea și completarea art. 229 din Legea nr. 71/2011. Lipsa instanței de tutelă (Bogdan Dumitru Moloman)</i>	516

RESTITUTIO

<i>Alexandru Bacaci, Obligația de întreținere dintre părinți și copii</i>	527
<i>Viorel Mihai Ciobanu, Aspecte ale raporturilor dintre părinți și copii</i>	538

RECENZII

<i>Bogdan Dumitru Moloman, Lazăr-Ciprian Ureche, Codul civil. Cartea a II-a. Despre familie. Art. 258-534. Comentarii, explicații și jurisprudență, ediția a II-a, revăzută și adăugită de Bogdan Dumitru Moloman, Editura Universul Juridic, București, 2022, 1507 pag. (Emese Florian)</i>	547
<i>Mariel Revillard, Les régimes patrimoniaux des couples en droit international privé, européen et comparé, Defrénois (Collection Expertise Notariale), Paris, 2020, 490 pag. [Mariel Revillard, Regimurile patrimoniale ale cuplurilor în dreptul internațional privat, european și comparat, Defrénois (Colecția Expertise Notariale), Paris, 2020, 490 pag.] (Călina Jugastru)</i>	554

EVENIMENT	561
------------------------	-----

LIQUIDAREA REGIMULUI MATRIMONIAL. INCIDENȚA SIMULAȚIEI. PRACTICĂ NOTARIALĂ

Flavius Antoniu BAIAS*
Flavius Alexandru BOAR**

REZUMAT

Soții sau moștenitorii acestora sunt frecvent interesați să clarifice raporturile lor patrimoniale pe calea unor înțelegeri prealabile sau concomitente încetării regimului matrimonial. Astfel de înțelegeri pot interveni oricând între soți sau moștenitorii acestora și urmăresc să preîntâmpine incertitudinile unui proces de partaj. Ele au loc în special cu ocazia lichidării regimului matrimonial. Aceasta deoarece, încă de pe vremea Codului familiei, specificul proprietății devălmășe a impus luarea în calcul a înțelegerilor cu privire la cotele de contribuție ale soților, la bunurile proprii și la cele comune, precum și la eventualele pretenții reciproce iscate de relațiile lor patrimoniale. În contextul unor asemenea înțelegeri, apare uneori dilema dacă declarațiile aferente sunt sau nu conforme cu adevărul și, pentru cel din urmă caz, problema de a ști care sunt efectele minciunii. Textul de mai jos analizează incidența simulației la nivelul situațiilor exemplificate și verifică în special dacă înțelegerile respective concretizează sau nu simulația convenției matrimoniale la care se referă prevederile art. 331 C. civ. O concluzie argumentată în acest context presupune inclusiv explorarea naturii actului de lichidare în dreptul românesc. Într-adevăr, orice convenție matrimonială, fie simulată, fie nesimulată, se încheie și pentru anticiparea condițiilor în care va interveni lichidarea regimului matrimonial, la încetarea sau la modificarea sa.

Cuvinte-cheie: simulație, regim matrimonial, act de lichidare, bun propriu, comunitatea legală.

LIQUIDATION DU RÉGIME MATRIMONIAL. INCIDENCE DE LA SIMULATION. PRATIQUE NOTARIALE

RÉSUMÉ

Les époux ou leurs héritiers sont fréquemment intéressés à clarifier leurs relations patrimoniales par le biais d'accords préalables ou concomitants à la cessation du régime matrimonial. De tels accords peuvent intervenir à tout moment entre les époux ou leurs héritiers et visent à prévenir les aléas d'un processus de partage. Ils ont lieu notamment à l'occasion de la liquidation du régime matrimonial. En effet, depuis le Code de la famille, les spécificités du régime matrimonial applicable ont nécessité la prise en compte des accords entre les parties concernant les quotes-parts des époux, leurs biens propres et communs, ainsi que les éventuelles prétentions réciproques découlant de leurs relations patrimoniales. Ces accords soulèvent parfois la question de la véracité des propos affirmés, car sinon il faut analyser les effets du mensonge. Le texte ci-dessous analyse l'incidence de la simulation dans les situations exemplifiées et vérifie notamment si les accords respectifs concrétisent ou non la simulation de la convention matrimoniale visée par les dispositions de l'art. 331 du Code civil roumain. Une conclusion motivée dans ce contexte implique aussi d'explorer la nature de l'acte de liquidation en droit roumain. En effet, tout

* Profesor universitar doctor, Facultatea de Drept, Universitatea din București. E-mail: flavius.baias@drept.unibuc.ro.

** Doctor în drept, notar public. E-mail: boarflavius@yahoo.com.

contrat matrimonial, simulé ou non, est également conclu en prévision des conditions dans lesquelles la liquidation du régime matrimonial aura lieu, lors de sa cessation ou de sa modification.

Mots-clés: *simulation, régime matrimonial, acte de liquidation, biens propres, communauté légale.*

LIQUIDATION OF THE MATRIMONIAL REGIME. APPLICABILITY OF SIMULATION. NOTARIAL PRACTICE

ABSTRACT

The spouses or their heirs are frequently interested in clarifying their property relations by way of agreements, prior or concomitant with the termination of the matrimonial regime. Such agreements may occur at any time between the spouses or their heirs and are intended to prevent the uncertainties arising in judicial partitions. They take place especially at the liquidation of the matrimonial regime. This is because since the time of the Family Code, the context of the matrimonial regime has required to take into account the agreements regarding the contribution of the spouses, their personal and common property, as well as any reciprocal claims arising from their property relations. In the context of such agreements, the dilemma that sometimes arises is whether or not the statements given by the parties are true because, in the latter case, it is necessary to ascertain the effects of the lie. The text below analyzes the incidence of the simulation in the exemplified situations and verifies in particular if the respective agreements reflect a simulation of the matrimonial convention, regulated in the provisions of art. 331 of the Romanian Civil Code. A reasoned conclusion in this context also involves exploring the nature of the act through which the matrimonial regime is liquidated in Romanian law. Indeed, any matrimonial agreement, whether simulated or unsimulated, is concluded in anticipation of the conditions under which the liquidation of the matrimonial regime will take place, upon its termination or modification.

Keywords: *simulation, matrimonial regime, liquidation act, personal property, community of property.*

Cuprins

1. Consacrare legală.....	53
2. Exemple teoretice.....	53
3. Dilema specificității.....	53
4. Exemple tradiționale.....	54
5. Alte operațiuni.....	54
6. Provocări practice.....	54
7. Actul de lichidare.....	55
8. Componentele lichidării.....	55
9. Frecvența utilizării.....	56
10. Soluții încetățenite.....	57
11. Declarații nereale.....	57
12. Cerințe de formă.....	58
13. Incidența simulației.....	58
14. Alternativa invalidării.....	59

15. Plan.....	59
16. Confuzii la nivelul practicii.....	60
17. Lipsa formelor de publicitate.....	60
18. Drept comparat.....	61
19. Cifrarea transferurilor.....	62
20. Rolul cauzei juridice.....	63
I. Operațiuni vizate.....	64
21. Etapă necesară.....	64
22. Obligatorietatea lichidării.....	64
23. Abordare defalcată.....	65
A. Lichidarea regimului.....	65
24. Delimitarea bunurilor.....	65
25. Subrogația reală universală sau cu titlu universal.....	66
26. Înscrierea în cartea funciară.....	67
27. Necunoașterea separației de bunuri.....	67
28. Separație convenită în străinătate.....	68
29. Elemente de extraneitate.....	68
30. Perspectiva altor state.....	70
31. Intervenția oficiilor consulare.....	70
32. Acte în formă străină.....	71
33. Forma autentică locală.....	71
34. Înscrierea în cartea funciară a actelor de lichidare întocmite în străinătate.....	72
35. Bun propriu prin act încheiat în străinătate.....	73
36. Clauza de preciput.....	73
37. Transformarea în coproprietate.....	74
38. Supraviețuirea comunității.....	75
39. Comunitatea post-matrimonială.....	75
40. Aplicabilitate în timp.....	76
41. Declarații înlocuitoare.....	77
42. Cote globale de contribuție.....	77
43. Cote diferite de contribuție.....	78
44. Lichidare anterioară încetării.....	79
45. Determinare anticipată.....	80
46. Coproprietate cu terți.....	81
47. Înstrăinarea moștenirii.....	81
48. Legatarul cu titlu particular.....	81
49. Reprezentare prin mandatar.....	82
50. Impozitul pe venit.....	82
51. Diferența față de partaj.....	83
52. Datorii regularizate.....	84
53. Datoriile față de terți.....	85
54. Neafectarea datoriilor comune.....	85
55. Modalități de regularizare.....	86
56. Creanța de participare.....	87
57. Raționament defalcăt.....	87
B. Obligatorietatea lichidării.....	88
58. Obligatorietatea regularizării.....	88

59. Divorț fără deces.....	88
60. Comunitatea convențională	89
61. Regimul separației	89
62. Aspecte de redactare.....	89
63. Certificat de calitate de moștenitor.....	90
64. Certificat suplimentar de moștenitor	90
65. Certificat succesoral de lichidare a pasivului succesoral.....	91
66. Sechestru penal.....	91
67. Lichidarea sub sechestru.....	92
68. Certificat de vacanță succesorală.....	93
69. Soț supraviețuitor neacceptant	93
70. Divorț anterior decesului.....	93
71. Ambii soți decedați	94
72. Soțul unic moștenitor	94
73. Succesor minor sau persoane puse sub ocrotire.....	95
74. Formele de publicitate.....	96
75. Verificări.....	97
76. Declarații anterioare.....	97
77. Recunoașterea naturii bunurilor.....	97
78. Recunoașterea de datorie.....	98
79. Desocotire prealabilă.....	98
80. Rolul activ al notarului	99
81. Înscrișuri justificative.....	99
82. Aflarea adevărului	99
83. Tranșarea chestiunilor de drept.....	100
84. Soluție unitară	101
85. Delimitare temporală.....	102
II. Incidența simulației	102
86. Conținut relevant	102
A. Elemente de teorie	102
87. Acte concurente	102
88. Acordul simulatoriu.....	103
89. Neutralitatea simulației.....	104
90. Simulația onorabilă	105
91. Categoria terților.....	105
92. Buna-credință a terților	106
93. Drept propriu.....	107
94. Realitate sau aparență	108
95. Reglementarea minciunii	109
96. Acte unilaterale sau fapte materiale	109
97. Recunoașterea naturii bunului	110
B. Aplicații practice.....	111
98. Donație secretă	111
99. Convenție matrimonială secretă.....	112
100. Inaplicabilitate la lichidare	113

101. Simulație neamăgitoare	113
102. Simulația licită	114
103. Recalificare.....	114
104. Regimul aplicabil	115
105. Conflictele dintre terți	115
106. Simulație asupra cauzei	116
107. Concluzie	116

1. Consacrare legală. Codul civil intrat în vigoare la 1 octombrie 2011 reglementează cu titlu de noutate problema simulației convențiilor matrimoniale. Astfel, art. 331 C. civ., a cărui denumire marginală este tocmai „*Simulația convenției matrimoniale*”, prevede că „*actul secret, prin care se alege un alt regim matrimonial sau se modifică regimul matrimonial pentru care sunt îndeplinite formalitățile de publicitate prevăzute de lege, produce efecte numai între soți și nu poate fi opus terților de bună-credință*”. Totuși, deși s-a încercat în doctrină tatonarea conținutului acestei prevederi, nu a fost încă pe deplin explorat domeniul său de aplicare, în contextul divers al practicii românești.

2. Exemple teoretice. Mai precis, în lucrările recente sunt abordate, ca exemple, strict situațiile în care soții convin explicit, dar pe calea unui act secret, să le fie aplicabil un alt regim decât comunitatea legală ori decât cel convenit de ochii lumii¹. Nu se poate considera însă că doar aceste ipoteze se încadrează în litera dispoziției citate, mai ales că s-ar întâlni mult prea rar în practica de zi cu zi. Într-adevăr, experiența umană face greu de crezut că soții și-ar asuma să încheie o convenție matrimonială secretă în toată puterea cuvântului, ca manifestare de voință generică și speculativă în privința viitorului. În realitate, părțile sunt mai degrabă interesate în a dispune cu privire la bunuri, drepturi sau obligații clar individualizabile ori măcar așteptate să intre în patrimoniu lor.

3. Dilema specificității. În acest context, nu sunt necesare și precizări consistente în ceea ce privește regimul juridic aplicabil, odată clarificate operațiunile avute în vedere prin art. 331 C. civ. Ar fi vorba, în special, să fie măsurată incidența cadrului comun aplicabil efectelor simulației, reglementat în art. 1.289-1.294 C. civ. Astfel, aceste articole prevăd inclusiv soluții destinate să rezolve eventualele conflicte dintre terți, mai cu seamă creditorii părților, iscate din cauza simulației. Trebuie spus totuși că toți comentatorii art. 331 C. civ. sunt de acord că textul merită tratat pur și simplu ca o aplicație dată mecanismului tipic al simulației și ca o confirmare a incidenței sale în materie. Reglementarea simulației convenției matrimoniale se completează, prin urmare, cu prevederile generale din

¹ A se vedea: M. AVRAM, C. NICOLESCU, *Regimuri matrimoniale* (București: Hamangiu, 2010), pp. 97-98; M. AVRAM, *Drept civil. Familia* (ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București: Hamangiu, 2016), pp. 205-206; C. NICOLESCU, „Comentariu (sub art. 331)”, în: FL.A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Codul civil. Comentariu pe articole* (ed. 3, revizuită și adăugită, București: C.H. Beck, 2021), p. 439.

art. 1.289-1.294 C. civ.². De aici se deduce că dispoziția nu aduce precizări suplimentare, cât privește regimul simulației, specifice pentru acest domeniu. Nu mai puțin adevărat, art. 331 C. civ. va fi utilizat în contextul acestui material drept argument în susținerea calificărilor juridice propuse cât privește situațiile de fapt avute în vedere.

4. Exemple tradiționale. Obiectivul analizei vizează, prin urmare, mai cu seamă, clarificarea domeniului simulației convenției matrimoniale. Este adevărat că lucrările de referință din această materie au identificat deja, mai demult, câteva situații care pot exemplifica ipoteza normei tratate. Astfel, aici s-ar încadra cazul în care vreunul dintre soți convine împreună cu vânzătorul unui bun să fie simulată data contractului, astfel încât aceasta să preceadă căsătoria cumpărătorului (simulația datei). Scopul în acest caz îl poate reprezenta sustragerea bunului achiziționat din masa bunurilor comune. De asemenea, este dat exemplul în care bunul unuia dintre soți este urmărit de un creditor personal, iar celălalt soț formulează, de conivență cu partenerul său, o contestație la executare. Ipoteza vizată este aceea în care, pe calea contestației la executare, celălalt soț solicită partajul, pe motiv că bunul aparține de fapt comunității devălmașe (simulația procesului). În sfârșit, la fel stau lucrurile cât privește vânzările fictive încheiate de către unul dintre soți cu privire la bunurile mobile comune, în prejudiciul celuilalt soț. Sunt avute în vedere situațiile când cumpărătorul este, în realitate, un simplu interpus al soțului înstrăinător, căruia îi reușește, astfel, diminuarea comunității devălmașe (interpunerea de persoane).

5. Alte operațiuni. Totuși, dincolo de asemenea exemple consacrate, nu a mai fost abordată de o manieră temeinică măsura în care alte operațiuni ori acte juridice pot concretiza veritabile simulații de convenții matrimoniale în sensul art. 331 C. civ. Această lipsă, la nivelul analizelor practice, lasă neabordată corespunzător problema subsecventă care implică determinarea în concret a efectelor manifestărilor de voință aferente. Este vorba de a fi măsurată incidența soluțiilor de drept comun din materia simulației, respectiv cele din art. 1.289-1.294 C. civ., dincolo de confirmarea prin opinie a comentatorilor textului³. Absența unor analize minuțioase în acest context este interesantă și din perspectiva faptului că, dincolo de schimbările intervenite pe plan legislativ, provocările practice în acest domeniu au rămas totuși similare.

6. Provocări practice. Astfel, soții sau moștenitorii acestora sunt în continuare frecvent interesați să clarifice raporturile lor patrimoniale pe calea unor înțelegeri prealabile sau chiar concomitente încetării regimului matrimonial. Ei pot, de exemplu, preciza natura de bun propriu cât privește unele imobile achiziționate sub incidența prezumției de comunitate. Precizarea trebuie să se justifice, în fapt, pe temeiul vreuneia dintre excepțiile prevăzute în art. 340

² A se vedea: M. AVRAM, C. NICOLESCU, *op. cit.*, pp. 97-98; M. AVRAM, *op. cit.*, pp. 205-206; C. NICOLESCU, „Comentariu (sub art. 331)”, *op. cit.*, p. 439.

³ A se vedea *supra*, nr. 3.

C. civ.⁴. Nu trebuie ignorată nici eventualitatea inversă, în care soții ori moștenitorii acestora vin să confirme caracterul de bun comun, chiar dacă circumstanțele de fapt păreau că se încadrează în ipotezele aceluiași art. 340 C. civ. Tot astfel, părțile pot recunoaște datoria vreuncea dintre acestea față de comunitatea de bunuri sau, invers, a comunității față de unul dintre soți. Ele pot, de asemenea, confirma că va fi fost achitată integral o asemenea restanță sau pretenție. Astfel de înțelegeri pot interveni oricând între soți sau moștenitorii acestora și urmăresc să preîntâmpine incertitudinile unui proces de partaj. În practică, se întâmplă frecvent ca stipulații de genul acesta să fie cuprinse chiar în actele prin care au fost dobândite bunurile vizate. Asemenea înțelegeri au loc totuși și cu ocazia lichidării regimului matrimonial. Fizionomia operațiunii de lichidare merită, prin urmare, rezumată în continuare.

7. Actul de lichidare. Conform art. 320 C. civ., „în caz de încetare sau de schimbare, regimul matrimonial se lichidează potrivit legii, prin bună învoială sau, în caz de neînțelegere, pe cale judiciară. Hotărârea judecătorească definitivă sau, după caz, înscrisul întocmit în formă autentică notarială constituie act de lichidare”. Mai departe, art. 355 alin. (1) C. civ. confirmă, la rândul său, această obligație de principiu, dar numai pentru cazul specific al comunității legale de bunuri. Textul prevede că, „la încetarea comunității, aceasta se lichidează prin hotărâre judecătorească sau act autentic notarial”. Tot astfel, art. 1.133 alin. (2) C. civ. dispune că, „în vederea stabilirii componenței patrimoniului succesoral, notarul public procedează, mai întâi, la lichidarea regimului matrimonial”. Oricum, exigențele normative cer ca în cuprinsul certificatului de moștenitor să fie determinate cu exactitate drepturile exclusive sau indivize care au aparținut defunctului. Prin urmare, *de lege lata*, nu este posibilă menționarea în acest înscris a vreunui drept rămas în stadiul devălmaș⁵.

8. Componentele lichidării. După cum se poate observa, legea nu definește în vreun fel lichidarea regimului matrimonial. Sunt însă sintetizate componentele sale procedurale, dar tot strict pentru cazul în care regimul de lichidat este cel al comunității de bunuri⁶. Astfel, conform art. 357 C. civ., „în cadrul lichidării comunității, fiecare dintre soți preia bunurile sale proprii, după care se va proceda la

⁴ Art. 340 C. civ.: „Nu sunt bunuri comune, ci bunuri proprii ale fiecărui soț: a) bunurile dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, cu excepția cazului în care dispunătorul a prevăzut, în mod expres, că ele vor fi comune; b) bunurile de uz personal; c) bunurile destinate exercitării profesiei unuia dintre soți, dacă nu sunt elemente ale unui fond de comerț care face parte din comunitatea de bunuri; d) drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală asupra creațiilor sale și asupra semnelor distinctive pe care le-a înregistrat; e) bunurile dobândite cu titlu de premiu sau recompensă, manuscisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții și alte asemenea bunuri; f) indemnizația de asigurare și despăgubirile pentru orice prejudiciu material sau moral adus unuia dintre soți; g) bunurile, sumele de bani sau orice valori care înlocuiesc un bun propriu, precum și bunul dobândit în schimbul acestora; h) fructele bunurilor proprii”.

⁵ A se vedea D. ISACHE, „Lichidarea regimului matrimonial – (vechi) întrebări & (noi) răspunsuri (Partea a II-a)”, (2021) 4 Buletinul Notarilor Publici 8, p. 18.

⁶ A se vedea *idem*, „Lichidarea regimului matrimonial al comunității legale – componentă a lichidării succesiunii”, în: M.D. BOB (coord.), 5 ani de Cod civil – perspectiva notarială (București: Monitorul Oficial, 2016), p. 224.

partajul bunurilor comune și la regularizarea datoriilor. În acest scop, se determină mai întâi cota-parte ce revine fiecărui soț, pe baza contribuției sale atât la dobândirea bunurilor comune, cât și la îndeplinirea obligațiilor comune. Până la proba contrară, se prezumă că soții au avut o contribuție egală. Dispozițiile art. 364 alin. (2) se aplică în mod corespunzător⁷. Din aceste precizări rezultă, prin urmare, măcar ideea că lichidarea urmărește să tranșeze definitiv raporturile patrimoniale anterioare dintre soți, dacă sunt născute din căsătorie⁸. Astfel, ea acoperă ansamblul operațiunilor de „determinare, calificare, evaluare a bunurilor și a creanțelor reciproce” dintre soți, consecutive încetării sau schimbării regimului matrimonial, prin care se realizează bilanțul economic între soți⁹. În sens generic de altfel, lichidarea înseamnă clarificarea masei de împărțit și a drepturilor fiecăreia dintre persoanele implicate¹⁰. Măsura în care operațiunea include sau nu și partajul bunurilor comune merită cu siguranță să fie abordată în cele ce urmează¹¹.

9. Frecvența utilizării. Pentru contextul acestui studiu, este relevant de menționat și că reglementarea din actualul Cod civil impune încheierea unui act de lichidare, atât în caz de divorț ori de deces al vreunuia dintre soți, cât și la schimbarea regimului matrimonial. Pe un alt plan, art. 358 C. civ. permite partajul bunurilor comune în timpul regimului comunității legale, dar numai cu respectarea cerinței din art. 357 alin. (2) C. civ. Acest din urmă text nu pretinde, în prealabil, încheierea unui act de lichidare, ci doar determinarea cotelor de contribuție ale soților la dobândirea bunurilor și la îndeplinirea obligațiilor comune¹². Nu poate fi negat însă că stabilirea cotelor presupune, cel puțin pe

⁷ Trimiterea la art. 364 alin. (2) C. civ. („cu toate acestea, soții răspund solidar pentru obligațiile asumate de oricare dintre ei pentru acoperirea cheltuielilor obișnuite ale căsătoriei și a celor legate de creșterea și educarea copiilor”), text prevăzut în reglementarea separației de bunuri, a fost considerată curioasă, deoarece, în regimul comunității, soții răspund solidar cu bunurile proprii pentru toate datoriile comune, în temeiul art. 352 C. civ., iar nu doar pentru cele asumate în scopul acoperirii nevoilor obișnuite ale căsătoriei sau care sunt legate de creșterea și educarea copiilor. A se vedea: M. AVRAM, C. NICOLESCU, *op. cit.*, p. 301; M. AVRAM, *op. cit.*, p. 330.

⁸ A se vedea C. NICOLESCU, *Dreptul familiei* (București: Solomon, 2020), pp. 312-313.

⁹ A se vedea E. FLORIAN, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația* (ed. a 6-a, revizuită și adăugită, București: C.H. Beck, 2018), p. 111.

¹⁰ A se vedea C.M. NICOLESCU, „Considerații privind lichidarea regimului matrimonial în sistemul Codului civil român”, (2012) II *Analele Universității din București. Seria Drept* 193, p. 194.

¹¹ A se vedea *infra*, nr. 51.

¹² A se vedea: M. DURNESCU, „Partajul în timpul regimului comunității în noi practici notariale din perspectiva noului Cod civil și a noului Cod de procedură civilă în actualul context european”, în: A. STOICA (ed. coord.), *Conferința „Dreptul și principalele profesii juridice în actualul context european”. Constanța, 31 martie-2 aprilie 2017* (București: Universul Juridic, 2018), pp. 164-175 [material consultat (Online) la adresa www.universuljuridic.ro, în data de 26 august 2021]; T. BODOAȘCĂ, A. DRĂGHICI, „Partajul bunurilor comune în devălmășie în timpul regimurilor matrimoniale de comunitate”, (2014) 4 *Dreptul* 42, și republicat în T. BODOAȘCĂ, *Studii de dreptul familiei* (București: Universul Juridic, 2018), p. 91 [material consultat (Online) la adresa www.universuljuridic.ro, în data de 26 august 2021], conform căruia textul este aplicabil și pentru bunurile devălmășe deținute în regimul comunității convenționale; D. ROTARU (coord.), *Ghid de practică notarială* (București: Notarom, 2011), p. 29.

plan intelectual, operațiuni și raționamente similare lichidării regimului¹³. Convenirea unor cote globale diferențiate reprezintă, de altfel, chiar varianta clasică de regularizare a datoriilor dintre soți¹⁴. Prin urmare, chiar dacă determinarea cotelor în perspectiva partajului realizat în timpul comunității legale nu s-ar intitula formal ca fiind un „*act de lichidare*” pe teren redacțional, conținutul intelectual al operațiunilor vizate trebuie considerat similar. Oricum, actul nu poate anticipa cotele care vor fi stabilite la final, cu ocazia lichidării regimului, căci altminteri s-ar încălca regulile comunității legale¹⁵. De asemenea, actul de lichidare nu trebuie considerat specific regimului comunității legale de bunuri. Aceasta deoarece, pe de o parte, textele de lege nu disting în acest sens, iar pe de altă parte, conținutul operațiunii se poate plia inclusiv pe regimul separației de bunuri¹⁶, mai ales dacă soții au convenit clauza privind creanța de participare, reglementată de art. 360 alin. (2) C. civ.¹⁷.

10. Soluții încetățenite. Merită, tot astfel, precizat că instrumentul actului de lichidare a fost inițial perceput ca unul complet nou față de reglementarea precedentă. Treptat însă, în practică s-au descoperit numeroase puncte similare cu soluțiile anterioare, deja consacrate cât privește regularizarea pretențiilor născute din căsătorie. Astfel, Codul familiei din 1953, abrogat prin intrarea în vigoare a noului Cod civil, a reglementat numai partajul bunurilor comune, fără să detalieze lichidarea regimului. Totuși, necesitățile practicii au condus la degajarea unei teorii care viza inclusiv regularizarea datoriilor dintre soți, în măsura în care erau născute din căsătorie¹⁸. Mai precis, specificul proprietății devălmașe a impus luarea în calcul a înțelegerilor încheiate de către soți ori de moștenitorii acestora cu privire la cotele de contribuție ale fiecăruia, la bunurile proprii și comune, precum și la eventualele pretenții reciproce iscate de relațiile lor patrimoniale¹⁹. Această constatare justifică realizarea de trimiteri către soluțiile dezvoltate anterior intrării în vigoare a Codului civil din 2011, pentru identitate de rațiune.

11. Declarații nereale. Problema unor asemenea înțelegeri ține mai cu seamă de incertitudinile inerente aparentei devieri de la normalul evoluției regimului matrimonial. Mai concret, este în cauză dilema dacă declarațiile aferente

¹³ A se vedea *infra*, §43.

¹⁴ A se vedea *infra*, §55.

¹⁵ A se vedea *infra*, §44.

¹⁶ A se vedea: M. AVRAM, *op. cit.*, p. 354; E. FLORIAN, *Dreptul familiei...*, *op. cit.*, p. 111. În dreptul francez, a se vedea, spre exemplu, P. LIPINSKI, *La liquidation dans le régime de la séparation de biens* (Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 2002), *passim*.

¹⁷ A se vedea A. FANDACHE, „Contribuția notarului public în situația în care viitorii soți/soții decid să renunțe la clauza cu privire la creanța de participare stipulată în art. 360 alin. (2) C. civ.”, (2020) 4 *Buletinul Notarilor Publici* 30, p. 30.

¹⁸ A se vedea: T.R. POPESCU, *Dreptul familiei. Tratat*, vol. I (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1965), p. 285; M. AVRAM, *op. cit.*, p. 323; D. ISACHE, „Lichidarea regimului matrimonial al comunității legale – componentă a lichidării succesiunii”, *op. cit.*, p. 225.

¹⁹ A se vedea C.-N. BĂRBIERU, C. MACOVEI, *Activitatea notarială. De la teorie la practică* (București: Universul Juridic, 2018), p. 517.